

Samenvattende notitie: Vergelijking Pluimveesector 2003 met 2015

Ruth Bouwstra (GD), Teun Fabri (GD), Kristel van den Broek (GD), Inge Santman-Berends (GD), Hanneke Bataille (GD) en Armin Elbers (CVI)

Deventer, Juni 2016

Conclusies en aanbevelingen

De pluimveesector anno 2015 is veranderd ten opzichte van de pluimveesector vóór het jaar 2003, het jaar van de grote Aviaire Influenza (AI) uitbraak. De bedrijfsdichtheid van pluimveebedrijven is afgenomen, de dierdichtheid binnen bedrijven is echter toegenomen waardoor het aantal stuks pluimvee in Nederland nagenoeg gelijk is gebleven. Er zijn verbeteringen in de AI erkende diagnostiek waarmee een uitbraak sneller gediagnosticeerd en getypeerd kan worden. Ook is de snelheid van het ruimen na het vaststellen van een AI geval korter geworden dan in de periode vóór 2003. De bewustwording van een mogelijke introductie van AI (en andere pluimveepathogenen) bij pluimveehouders is sinds de eerste AI uitbraak in 2003 duidelijk verbeterd. Dit toont zich in bouwtechnische aanpassingen op pluimveebedrijven, maar ook in de uitvoering van het hygiënemanagement. Zowel de pluimveehouders zelf als de leveranciers, afnemers en andere erfbetreders, geven aan dat de onderdelen structuur, early warning en biosecurity in de pluimveeketen en de professionaliteit van de pluimveehouder in positieve zin zijn veranderd.

Er zijn uit deze rapportage naast het vaststellen van een aantal positieve veranderingen ook een aantal verbeterpunten geconstateerd voor een verdere professionalisering van de pluimveesector. Zo werd duidelijk dat er wel veranderingen geïnitieerd zijn voor een betere I&R, maar dat zowel de database als de meldingsdiscipline nadere aandacht vraagt. Het is noodzakelijk dat op elk moment een actueel overzicht kan worden gegeven van de Nederlandse pluimveestapel. Daarnaast bleek dat vervoerders van pluimvee en daaraan gerelateerde producten anno nu sneller en betere acties ondernemen om verspreiding van AI te verminderen of te voorkomen. Van belang is echter dat een deel van deze acties ook uitgevoerd worden indien er geen uitbraak is. Dit is in de huidige situatie niet altijd het geval.

Aanleiding

Uitbraken van de bestrijdingsplichtige aandoeningen vogelgriep (AI) en Newcastle Disease (NCD) zijn een gevaar voor de pluimveesector. Naast de directe schade op het besmette bedrijf is er grote economische schade voor de totale pluimveesector als gevolg van handelsbeperkingen. De minimale maatregelen die ingesteld worden ten tijde van een uitbraak zijn voorgeschreven door de EU. Daarnaast zijn er in Nederlandse beleidsdraaiboeken extra maatregelen beschreven om verspreiding van beide virussen zoveel mogelijk te voorkomen. Uit de evaluatie van de hoog- pathogene uitbraak in 2014 (H5N8) bleek dat een aantal van deze beleidsmaatregelen als zeer belastend werden ervaren. Een aantal van de beleidsmaatregelen zoals die opgenomen zijn in het draaiboek zijn voorgelegd aan de deskundigengroep dierziekten. Zij oordeelden dat een kwalitatieve risicoanalyse waarin de situatie rond diergezondheid, met name vogelgriep, in de pluimveesector anno 2003 wordt vergeleken met de situatie anno 2015 toegevoegde waarde had.

Vanuit het Ministerie van Economische Zaken is aan Centraal Veterinair Instituut (CVI) en GD de vraag gesteld te analyseren of de pluimveesector anno 2015 veranderd is ten opzichte van 2003. En in welke mate de processen, in de sector en bij de partijen die betrokken zijn bij de individuele pluimveebedrijven, die invloed hebben op het bestrijden van een AI uitbraak anno 2015, gewijzigd zijn ten opzichte van 2003.

Ondernomen acties

Voor het beantwoorden van deze vraag zijn de volgende acties ondernomen voor zowel het jaar 2015 als het jaar voor de eerste AI uitbraak vóór 2003:

- Er zijn **analyses uitgevoerd op routinematig verzamelde gegevens** zoals wordt vastgelegd in het koppel identificatie en registratiesysteem van pluimvee (KIP), bij AVINED en bij CBS.
- Aerogene transmissie is een mogelijke manier van verspreiding van AI en het risico hiervan hangt samen met de bedrijfsdichtheid. Daarom is op basis van locatie gegevens **geëvalueerd of de bedrijfsdichtheid sinds 2003 veranderd is**, waardoor een ander risicoprofiel van toepassing is.
- Bij de betrokken instanties is geëvalueerd of de **diagnostiek en uitvoering daarvan veranderd** is waardoor de status van een bedrijf met betrekking tot vogelgriep sneller kan worden vastgesteld.
- Bij een grote groep pluimveehouders is een **enquête** uitgezet om te evalueren **welke maatregelen genomen worden om het risico van introductie en verspreiding van AI zo laag mogelijk te houden**. Tevens is hier de mindset van de veehouder in relatie tot het inschakelen van veterinaire ondersteuning bepaald.
- De **resultaten** van de hierboven genoemde punten zijn **besproken met een 12-tal sectorkenners**, van de verschillende geledingen, in de vorm van een consultatiewerkgroep.

Resultaten

In het huidige I&R systeem is er de verplichting om naast de registratie als houder ook het aantal dieren per pluimveetype per stal te registreren en is er een verplichting tot afmelden binnen 5 dagen na aflevering. Dit is een verbetering ten opzichte van vóór 2003, omdat dit systeem een beter beeld geeft waar in Nederland op een zeker moment bedrijfsgebonden pluimvee aanwezig is. Het huidige I&R systeem heeft nog wel een aantal omissies, zoals bijvoorbeeld afmeldmogelijkheden zonder dat koppels zijn aangemeld. Daarnaast is de afmelddiscipline bij pluimveehouders niet optimaal.

Zowel anno nu als ten tijde van de AI uitbraak in 2003 waren er dierziektedeskundigen beschikbaar en verschilt de snelheid van het reageren op verdenkingen, de te ondernemen acties bij uitbraken en de screening van buurtbedrijven bijna niet. In 2016 is er een effectievere methode om bedrijven sneller te kunnen ruimen omdat er, in tegenstelling tot de periode voor de eerste AI uitbraak, Met CO of CO₂ geruimd kan worden. Ook de diagnostiek heeft ontwikkelingen doorgemaakt. PCR diagnostiek was in 2003 nog niet de standaard afgesproken en erkende methode om AI vast te stellen. In 2003 was de tragere virusisolatie nog de officiële methode en het kostte daardoor minimaal twee dagen meer tijd om de officiële diagnose te stellen. Een besmet bedrijf was daarmee langer een risico voor de omgeving omdat ruiming pas plaatsvindt na een officiële positieve testuitslag. Ook zijn de mogelijkheden om moleculaire technieken toe te passen uitgebreid en hebben het invoeren van een (early) warning programma en toegenomen awareness geleid tot snellere signalering van introducties.

Anno nu zijn er nog zo'n 3.243 actieve pluimveebedrijven in Nederland. Dit zijn er 1.363 (30%) minder dan vóór 2003. Uit de analyse van bedrijfsdichtheid blijkt dat het aantal pluimveebedrijven dat binnen een straal van 500 meter van een ander pluimveebedrijf gevestigd is, anno nu significant lager is dan vóór de AI uitbraak in 2003 (36% versus 42%). Het aantal stuks pluimvee per bedrijf is wel toegenomen waardoor het totaal aantal stuks pluimvee in Nederland nagenoeg gelijk is gebleven.

Op basis van een enquête die door ruim 200 pluimveehouders is ingevuld, bleek dat er verschillende ontwikkelingen hebben plaatsgevonden sinds 2003. Er worden anno nu meer managementmaatregelen genomen om introductie en verspreiding van dierziekten als AI te voorkomen. In geen van de antwoorden op vragen die in de enquête zijn gesteld welke betrekking hadden op bedrijfsaanpassingen of hygiëmanagement bleek dat de situatie in 2016 ongunstiger was dan in 2003. Ook waren er geen duidelijke verschillen waarneembaar tussen de verschillende pluimveesectoren.

Ten opzichte van 2003 geeft in 2016 een significant groter deel van de pluimveehouders aan dat zij stalbezoeken van derden als een belangrijk risico zien voor de insleep van een dierziekte.

De pluimveehouder anno 2016 acht zichzelf vaker goed in staat de klinische symptomen van HPAI te onderkennen. De consultatiewerkgroep geeft hier echter wel bij aan dat het onderkennen van de eerste verschijnselen van een HPAI infectie, waarbij nog geen sprake is van verhoogde sterfte, zelfs voor ervaringsdeskundigen en pluimveedierenartsen moeilijk te onderscheiden zijn van andere oorzaken. Meer dan 75% van de legpluimveehouders geeft aan dat verschijnselen als een daling in voeropname, groei of eiproductie aanleiding zijn om de gezondheid van de dieren per dag vaker te controleren. De mindset van pluimveehouders met betrekking tot het melden van afwijkingen bij hun dieren bij hun practicus is tussen de twee meetmomenten niet veranderd. De focus om te melden ligt met name op de toename van sterfte.

Het aantal bezoeken van erfbetreders is over het algemeen toegenomen. Door het groter aantal gehouden stuks pluimvee per bedrijf, zijn er meerdere stallen en meerdere opzet- en afvoermomenten. Daarnaast zijn er meer bezoeken van dierenartsen (mogelijk door het instellen van het serologische monitoringsprogramma) en zijn er meer inspectiemomenten in vergelijking met de periode voor de eerste grote AI uitbraak.

Vervoersbewegingen op het bedrijfsterrein van een individuele pluimveehouder lijken in 2016 niet anders dan voor 2003. De mogelijkheden van desinfectie van trucks op locatie van het eigen bedrijf is anno nu gestegen naar 100%. Hierbij kunnen tenminste de wielkasten worden gedesinfecteerd. Indien er geen uitbraak van AI is, maken niet alle vervoerders hier standaard gebruik van. Een deel van de transporteurs geeft aan dat op locatie van de pluimveehouder een vorm van desinfectie uitgevoerd kan worden. De consultatiewerkgroep geeft aan dat binnen de verschillende geledingen van de transporteurs over het algemeen de mogelijkheden wel aanwezig zijn, maar dat met name de mengvoervoerders deze mogelijkheden niet in vreedstijd gebruiken. Voor de mesttransporteurs wordt aangegeven dat deze hun hygiëne op een hoger niveau moeten gaan brengen.

Vòòr de periode van de HPAI uitbraak in 2003 werd 37% van de chauffeurs geïnstrueerd om van kleding te wisselen voor het betreden bedrijfsterrein en mocht 50% de dierverblijven niet betreden. Anno 2016 is instructie van de chauffeurs om voor het betreden van het bedrijfsterrein van kleding te wisselen of een beschermende kleding aan te trekken, gestegen van 37% naar 60% en 77% krijgt in 2016 de instructie om dierverblijven niet te betreden. De consultatiewerkgroep geeft aan dat sinds 2003 transporten meer protocollair uitgevoerd worden. Het hygiënebesef van vervoerders is beter, de hygiënestatus is over het algemeen hoger en vervoerders kunnen sneller reageren op calamiteiten. In perioden dat er geen uitbraak is, kunnen zeker nog een aantal verbeteringen worden doorgevoerd.